

Milena BANCARZEWSKA

Inwestycje w ochronę środowiska w 2013 r.

Dane dotyczące nakładów inwestycyjnych ponoszonych na ochronę środowiska w Polsce prezentuje się zgodnie z Polską Klasyfikacją Statystyczną Dotyczącą Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska, wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z 2 marca 1999 r.¹. Klasyfikację tę opracowano na podstawie Międzynarodowej Standardowej Statystycznej Klasyfikacji EKG/ONZ Dotyczącej Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska i Europejskiego Systemu Zbierania Informacji Ekonomicznej dotyczącej Ochrony Środowiska (SERIEE)². System SERIEE funkcjonuje jako pomost pomiędzy danymi fizycznymi i ekonomicznymi w zakresie środowiska. Centralnym punktem tego systemu są działania gospodarcze i transakcje, które mają na celu ograniczenie i zapobieganie negatywnemu wpływowi na środowisko lub monitorowanie i przywrócenie wartości środowisku oraz ograniczenie wykorzystania jego zasobów.

Zgodnie z metodologią SERIEE do zestawiania danych związanych z ochroną środowiska stosowana jest Międzynarodowa Standardowa Statystyczna Klasyfikacja Działalności i Nakładów Związanych z Ochroną Środowiska — CEPA 2000³. Jest ona używana na całym świecie zarówno jako narzędzie do definiowania ochrony środowiska, jak i do przedstawiania wyników badań. Według CEPA wyróżnia się 9 dziedzin ochrony środowiska:

- ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu,
- gospodarka ściekowa i ochrona wód,
- gospodarka odpadami,
- ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb oraz ochrona wód podziemnych i powierzchniowych,
- zmniejszanie hałasu i wibracji,
- ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu,
- ochrona przed promieniowaniem jonizującym,
- działalność badawczo-rozwojowa,
- pozostała działalność związana z ochroną środowiska.

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z 2 marca 1999 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Statystycznej Dotyczącej Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska (Dz. U. z 1999 r. Nr 25, poz. 218).

² SERIEE — *European System for the Collection of Economic Information on the Environment*.

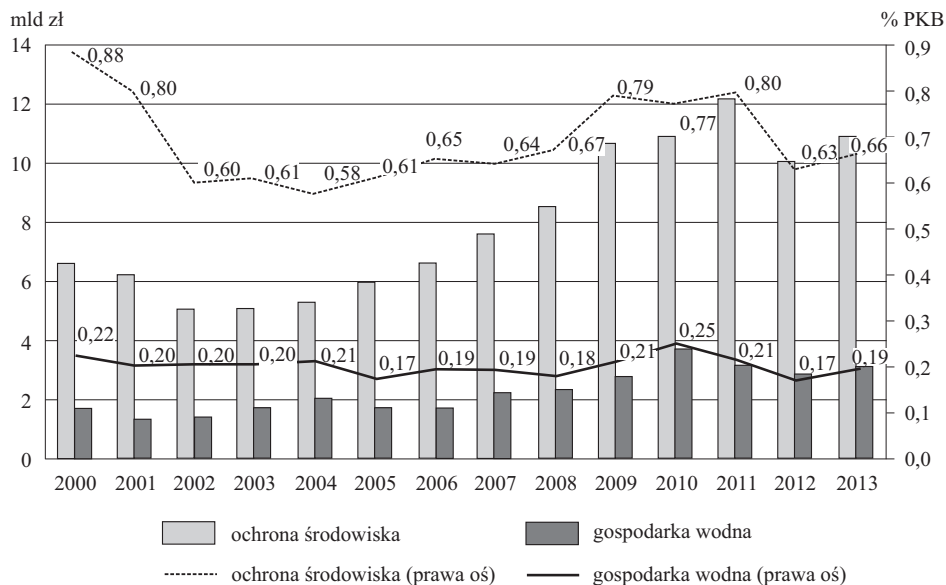
³ CEPA 2000 — *Classification of Environmental Protection Activities and Expenditure*.

Według badań GUS w ostatniej dekadzie obserwuje się w Polsce wzrost nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska (wykr. 1). Wielkość tych nakładów, po znaczącym wzroście w 2011 r., w następnym roku powróciła do poziomu z lat 2009—2010, czyli do ok. 10,1 mld zł, natomiast w 2013 r. była wyższa o 7,1% niż w 2012 r. i wynosiła ok. 10,9 mld zł. Szczególnie wysokie nakłady notowano w 2011 r. (ponad 12 mld zł), największe na ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu oraz na zmniejszanie hałasu i wibracji. Był to wynik budowy infrastruktury związanej z ochroną środowiska, m.in. przejść dla zwierząt, jak również ekranów dźwiękochłonnych przy budowanych autostradach.

W 2013 r. obserwowano także wzrost nakładów na środki trwałe dla gospodarki wodnej, które osiągnęły ok. 3,1 mld zł i były wyższe o 9,7% w stosunku do roku poprzedniego.

W relacji do PKB nakłady na środki trwałe na ochronę środowiska utrzymują się od kilku lat na poziomie 0,6—0,8%, natomiast w przypadku gospodarki wodnej na poziomie ok. 0,2%. Udział nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w nakładach inwestycyjnych w gospodarce narodowej kształtował się w ostatnich latach na poziomie ok. 5% dla ochrony środowiska i nieco powyżej 1% w przypadku gospodarki wodnej.

Wykr. 1. NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ

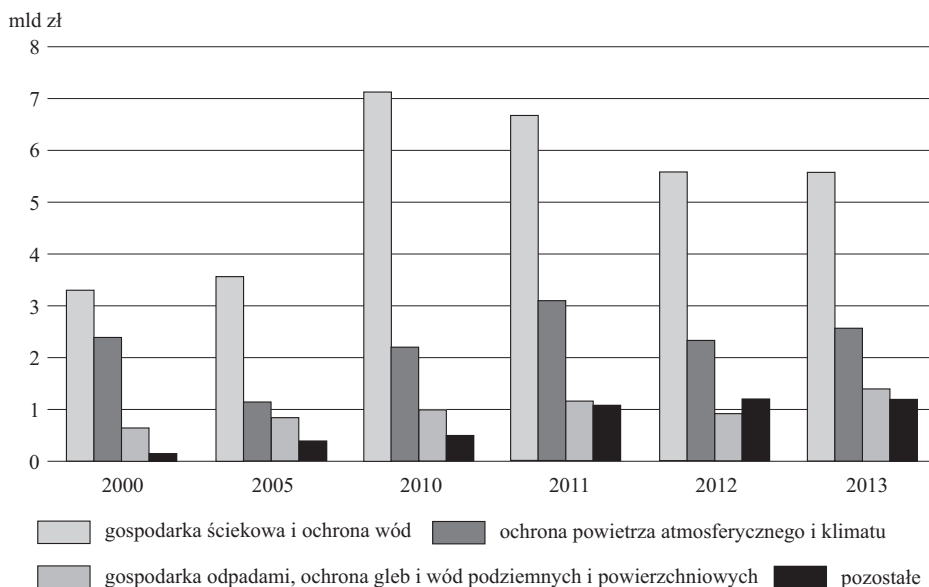

Źródło: dane GUS.

Największą część nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska (wykr. 2) przeznaczono w 2013 r. na gospodarkę ściekową i ochronę wód (52%) oraz ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (24%). Na pozostałe dziedziny (gospodarkę odpadami, ochronę gleb, ochronę wód podziemnych i powierzchniowych oraz pozostałe) wydatkowano łącznie 24% ogólnej kwoty.

Nakłady na gospodarkę ściekową i ochronę wód wyniosły 5,6 mld zł, z czego najwięcej — ok. 71% przeznaczono na budowę sieci kanalizacyjnej, a ok. 28% na oczyszczanie ścieków. Z kolei na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu przeznaczono 2,6 mld zł, z tego największą część nakładów stanowiły wydatki na urządzenia do redukcji zanieczyszczeń (47%) oraz na nowe techniki i technologie spalania paliw, wraz z modernizacją kotłowni i ciepłowni (30%).

Wykr. 2. NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA

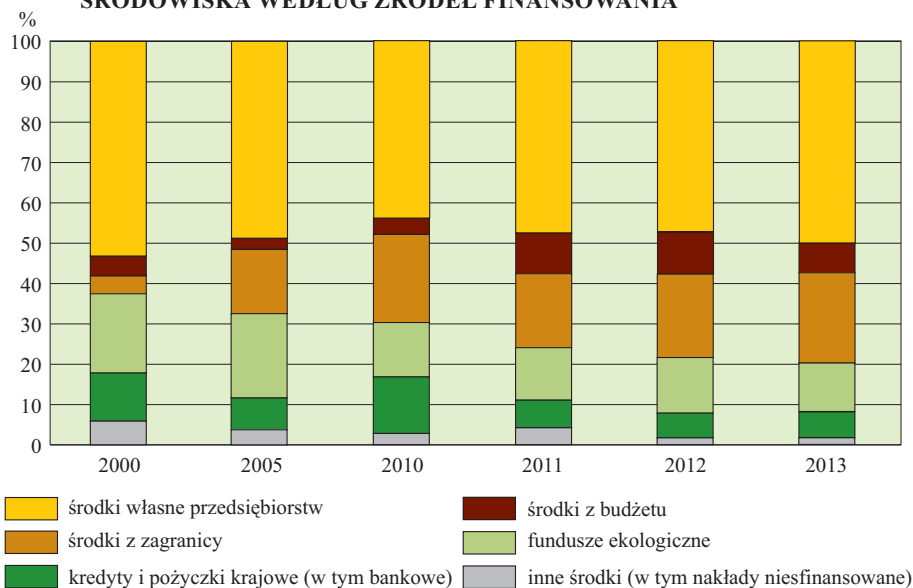

Źródło: jak przy wykr. 1.

Nakłady na środki trwałe na ochronę środowiska w 2013 r. pochodziły w dominującej części ze środków własnych, które stanowiły 51%. W kolejności były to środki z zagranicy — 22%, fundusze ekologiczne, pożyczki i kredyty — 19%, natomiast środki z budżetu stanowiły 7% wszystkich środków, a inne środki — ok. 1% (wykr. 3).

Od kilku lat w strukturze finansowania nakładów na środki trwałe na ochronę środowiska udział środków własnych inwestorów utrzymuje się na poziomie 40—50% tych nakładów. Udział środków z budżetu w inwestycjach na ochronę środowiska wynosił od 5% w 2000 r. do 22% w 2013 r., natomiast udział funduszy ekologicznych od dekady utrzymuje się w granicach 13—26%. Udział środków z zagranicy na ochronę środowiska wzrósł z poziomu 2—4% w latach 2000—2010, poprzez 10% w kolejnych dwóch latach, do 22% w 2013 r.

Wykr. 3. STRUKTURA NAKŁADÓW NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

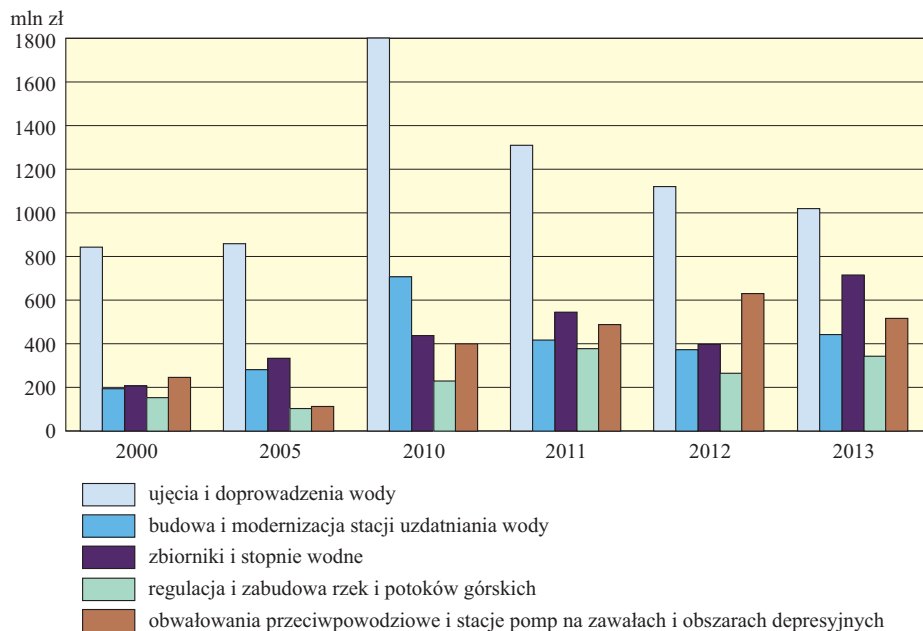

Źródło: jak przy wyk. 1.

W 2013 r. największe nakłady na środki trwałe na ochronę środowiska poniesiono w województwach śląskim (16,1% ogółu nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska), mazowieckim (14,2%) i łódzkim (10%), a najmniejsze w województwach lubuskim (2,0%), podlaskim (2,2%) i warmińsko-mazurskim (3,2%). Najwyższy ich wzrost w 2013 r., w porównaniu do wielkości nakładów poniesionych na ten cel w 2012 r., zaobserwowano w województwach mazowieckim (o 56,6%), małopolskim (o 23,3%) i podkarpackim (o 23,1%). Największe zaś spadki nakładów w stosunku do roku 2012 r. wystąpiły w województwach lubelskim (o 28,3%), podlaskim (o 21,6%) oraz wielkopolskim (o 18,9%).

Największe nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej przeznaczono na inwestycje w ujęcia i doprowadzanie wody, które stanowiły 33% wszystkich nakładów w gospodarce wodnej. Inwestycje w zbiorniki i stopnie wodne osiągnęły 24%, zaś obwałowania przeciwpowodziowe i stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych — 17%. Pozostałe inwestycje (budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody oraz regulacja i zabudowa rzek i potoków górskich) stanowiły łącznie 26% (wykr. 4).

Wykr. 4. NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA

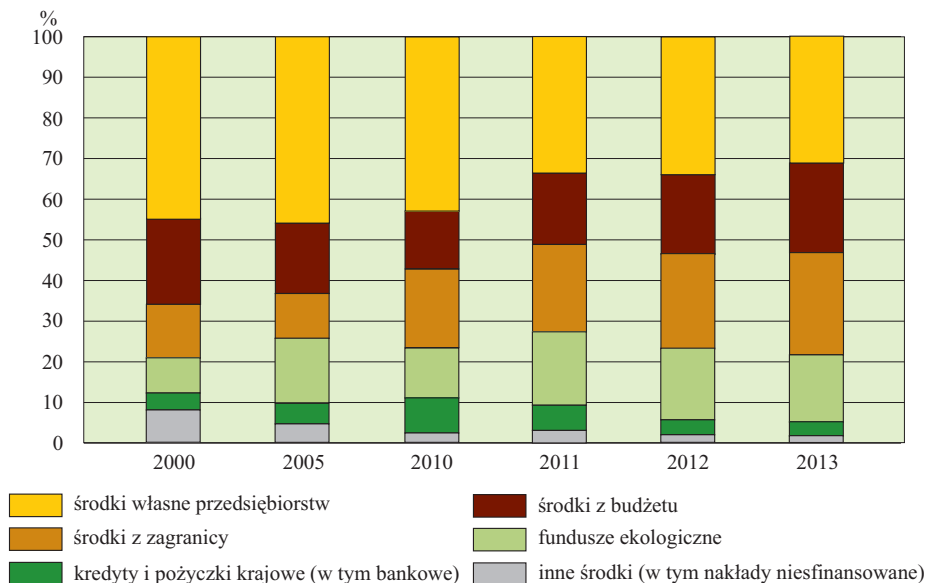

Źródło: jak przy wykr. 1.

Największy udział w nakładach na środki trwałe na gospodarkę wodną w 2013 r. stanowiły środki własne (32%), mniejszy środki z zagranicy (25%). Fundusze ekologiczne, pożyczki i kredyty miały udział 20% ogółu, środki z budżetu — 22%, inne — 1%.

Udział środków własnych inwestorów od kilku lat kształtuje się na poziomie 30—50% ogólnych nakładów na środki trwałe w gospodarce wodnej. Udział funduszy ekologicznych od dekady utrzymuje się w granicach 10—21%, natomiast środków z budżetu wahał się i wynosił 10—20%. Wzrósł udział środków z zagranicy dla gospodarki wodnej z 13% w 2000 r. do 25% w 2013 r. (wykr. 5).

Wykr. 5. STRUKTURA NAKŁADÓW NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Źródło: jak przy wyk. 1.

W gospodarce wodnej największe nakłady notowano w województwach lubelskim (15,8% ogółu nakładów), świętokrzyskim (13,3%) i dolnośląskim (13,1%), najmniejsze natomiast w województwach pomorskim (2%), kujawsko-pomorskim (2,4%) oraz małopolskim (2,6%).

W gospodarce wodnej największy wzrost nakładów na środki trwałe na gospodarkę wodną w 2013 r. w porównaniu do wielkości nakładów poniesionych na ten cel w poprzednim roku wystąpił w województwach śląskim (o 35,1%), podlaskim (o 33,8%) oraz dolnośląskim (o 31,6%). Spadek obserwowano w województwach: wielkopolskim (o 19,4%), pomorskim (o 13,5%), kujawsko-pomorskim (o 11,2%) oraz mazowieckim (o 4,0%).

WPLYWY Z OPŁAT I KAR ZA KORZYSTANIE ZE ŚRODOWISKA

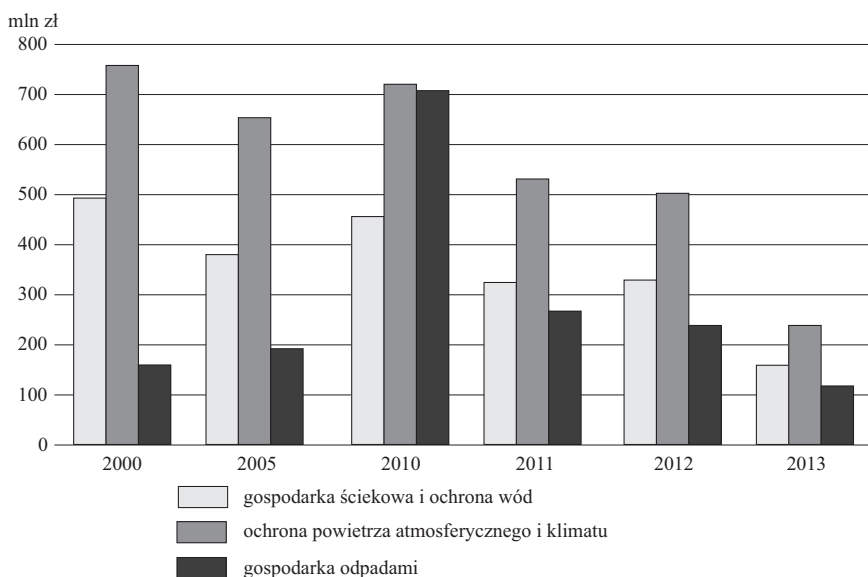
Ważną rolę w finansowaniu działalności inwestycyjnej w ochronie środowiska i gospodarce wodnej pełnią fundusze ekologiczne. Są to fundusze tworzone m.in. z opłat za korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian, z kar za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska, wydobywanie kopalin bez wymaganej koncesji lub z rażącym naruszeniem jej warunków oraz z innych wpływów (m.in. za żeglugę i spław oraz wydobycie kruszywa i piasku z wód, z wpły-

wów podlegających zwrotowi, z prowadzonych operacji finansowych, oprocentowania pożyczek i rachunków bankowych, a także uzyskanych pożyczek).

Opłaty za korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian są to kwoty pobierane za: emisję zanieczyszczeń powietrza, składowanie odpadów, usuwanie drzew lub krzewów, pobór i korzystanie z wód, urządzeń wodnych, wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, a także za wydobywanie materiałów z wód stanowiących własność państwa⁴.

Kary pieniężne za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska są wymierzane za wprowadzanie do środowiska zanieczyszczeń przekraczających dopuszczalne normy i za wprowadzanie zmian w środowisku.

Wykr. 6. WPŁYWY NA FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ WEDŁUG RODZAJÓW OPŁAT

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

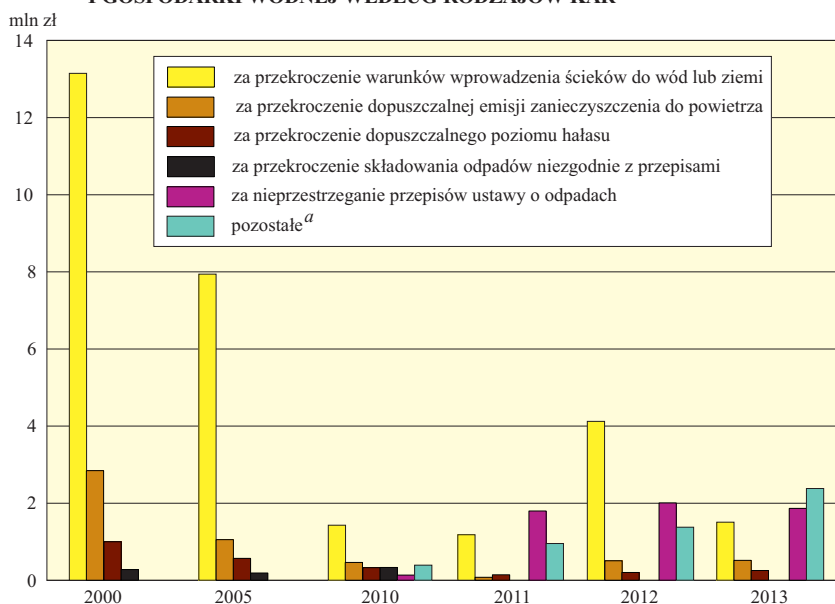
Środki funduszy przeznaczone są na finansowanie w całości lub w części działalności związanej z ochroną środowiska i gospodarką wodną⁵. Najważniejsze z nich to Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

⁴ Zasady naliczania i uiszczania opłat określa ustawa „Prawo ochrony środowiska” z 27 kwietnia 2001 r. (tekst jednolity Dz. U. 2008 Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217).

oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Udział tych funduszy w nakładach na środki trwałe służące ochronie środowiska zmniejszył się z 14% w 2012 r. do 12% w 2013 r., natomiast w gospodarce wodnej pozostał na tym samym poziomie (17%). Środki, którymi dysponują fundusze pochodzą głównie z opłat za korzystanie ze środowiska, kar za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska, opłat oraz kar za usuwanie drzew i krzewów. Przychody finansowe, stanowiące dla funduszy drugie co do wielkości źródło środków przeznaczanych na finansowanie ochrony środowiska, składają się głównie z odsetek za przeterminowane wpłaty oraz z oprocentowania udzielonych pożyczek i kredytów.

Wykr. 7. WPŁYWY NA FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ WEDŁUG RODZAJÓW KAR

^a W tym 1,4 mln zł za produkcję i obrót substancjami zubożającymi warstwę ozonową.
Źródło: dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Struktura wpływów na fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej z tytułu opłat nie zmienia się (wykr. 6). Od 2000 r. głównym ich źródłem są opłaty za ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu, których udział kształtował się od 47% do 54% (wyjątek to 2010 r. — 38%), następnie opłaty za gospodarkę ściekową i ochronę wód (z udziałem ok. 30%), a także za gospodarkę odpadami (udział ich wahał się poziomu 11—17% w latach 2000—2009, poprzez 38% w 2010 r., do 22—24% w kolejnych trzech latach).

Istotnym źródłem wpływów od wielu lat pozostają kary za przekroczenie warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi. Ich udział w ogólnej kwocie wszystkich kar zmniejszał się od 76% w 2000 r. do 23% w 2013 r. (wykr. 7).

mgr inż. Milena Bancarzewska — GUS

SUMMARY

The article presents the subject of investments incurred for environmental protection in Poland in 2013. It provides information on outlays on fixed assets on environmental protection and water management, which are presented in accordance with the Polish Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities. The article also includes information on receipts due to payments and fines for the use of the natural environment. The data for the year 2013 were presented compared to previous years.

РЕЗЮМЕ

Статья касается капиталовложений произведенных в области защиты окружающей среды в Польше в 2013 г. Были показаны затраты на основные средства на охрану окружающей среды и на управление водными ресурсами, которые были представлены согласно Польской статистической классификации по деятельности и оборудованию связанному с охраной окружающей среды. В статье представлены также информации касающиеся поступлений от сборов и штрафов за использование окружающей среды. Статья, представляет также данные за 2013 г. по сравнению с предыдущими годами.